

151. Leiden, Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Perizon. F. 11 (f. 1r)

6.

Ilesia corco mieto ab alex cap
 tu milites q' cephu fustituta or
 tuant flama obita puant. colis.
 Euse mille nauis nro dote
 q' p'li teplo apollinis religiofas
 p'ca man' q' m'p'acel. d'phucruit
 t' honore p'ib'gona p'p' populat
 qz fete aut' f'at' p'mu' 137000
 se an' ay' cent. d'nd' si font' p'let.
 Jde fete d'p'm'acit' q' noua' reb
 g'is' i' modu' uidebatur
 Jde phidia' t'ic'it' q' d'ny' 19 m'p'
 more p'od' q' d'ore' m'p'ua' fi
 dele' dicebat q' d'ual' m'p'oz' ma
 f'uru'. f' ut' d'icat' et' uili' uac'te
 ufferunt.
 Jom'edon' un' edea' duab' q' b'nd
 argente' eade' pugna et' uo
 cona' o' d'ap'm'ac' p'p'ereit' ai' adia
 met'itu' fup'p'han' duat' n' l' ad lo
 aut' c. q' ut' uota' p' i'olum' de
 ad' ab' q' n' u'ap'ata' folu'et' o'p'.
 De f'mulata' religioe. 14.
 Una' p'p'ulus' ut' p'p' h' u'ad' q'u
 fa'as' ob'ligat' uolebat' uide'ri
 fibi' ai' d'ca' e'g'ra' q' f'f'it' a' p'at'
 nos. ai' q' m'p'itu' fe' q' accept' d'ny'
 i' m'p'at'ib'z' f'ana' f'ozent' i' f'it'ue'ie
 C'p'ro' a' f'ic'ia' n' n' d'ny' q' a' a'
 p'ca' l' p'ua'ia' u'at' q' i' cella' ro
 u'f' a'p'it'ol'm' m'ozat' f'uff'it. et' ro
 i'one' g'oz'it'us' a' d'ebat.
 Vad' f'illa' q'at' p'iu' q'm'it' d'f'ina
 bat. p'iu' ap'ollinis' f'ic'm' d'el'pho
 f'ubl'at' i' q' f'p'm' m'it'it' q' p'let' q' a' b'a
 ut' p'm'af'ia' m'ant'it'et.
 J'et'p'it'us' p' a'f'p'oz' h'uf'it'ame' col
 les' qua' al'ba' t'ub'ebat' a' h'ca' f'eq'
 na' a' a' d'ea' a' u'it'ada' cent' p'oz'oz'is'
 d'ny' q' d'ca'.
 J'ng' q' d'ef'it' u'x' n'oz' a'no' 19
 in' p'alu' o' u'ca'f'ia' religioe' q' f'oz'it'
 f'ec' f'oz'ie' f'ol'ebat. o' i' co' m'oz'at' b'z' q'
 ab' i'oz' q' f'oz' o'it' f'ebat' t'rad'it'ale
 q' d' p'oz'oz'at' b'z'.
 J'f'it'it' i' r'ca'p'it'ia' u'it'oz'p'ic' qua'
 am' f'oz'it' f'it'ul'at' r'ed'uct' f'oz'
 ante' m'it'it' u'f'us' ai' p' o' f'oz'it'at' b'z'
 i' f'oz'ie' m'it'it' q' f'io' u'oz'at' b'z' q'
 o' h'ab'it' d'oz' a' h'om'it' d'oz'it'at'

Ilesia corco mieto ab alex cap
 tu milites q' cephu fustituta or
 tuant flama obita puant. colis.
 Euse mille nauis nro dote
 q' p'li teplo apollinis religiofas
 p'ca man' q' m'p'acel. d'phucruit
 t' honore p'ib'gona p'p' populat
 qz fete aut' f'at' p'mu' 137000
 se an' ay' cent. d'nd' si font' p'let.
 Jde fete d'p'm'acit' q' noua' reb
 g'is' i' modu' uidebatur
 Jde phidia' t'ic'it' q' d'ny' 19 m'p'
 more p'od' q' d'ore' m'p'ua' fi
 dele' dicebat q' d'ual' m'p'oz' ma
 f'uru'. f' ut' d'icat' et' uili' uac'te
 ufferunt.
 Jom'edon' un' edea' duab' q' b'nd
 argente' eade' pugna et' uo
 cona' o' d'ap'm'ac' p'p'ereit' ai' adia
 met'itu' fup'p'han' duat' n' l' ad lo
 aut' c. q' ut' uota' p' i'olum' de
 ad' ab' q' n' u'ap'ata' folu'et' o'p'.
 De f'mulata' religioe. 14.
 Una' p'p'ulus' ut' p'p' h' u'ad' q'u
 fa'as' ob'ligat' uolebat' uide'ri
 fibi' ai' d'ca' e'g'ra' q' f'f'it' a' p'at'
 nos. ai' q' m'p'itu' fe' q' accept' d'ny'
 i' m'p'at'ib'z' f'ana' f'ozent' i' f'it'ue'ie
 C'p'ro' a' f'ic'ia' n' n' d'ny' q' a' a'
 p'ca' l' p'ua'ia' u'at' q' i' cella' ro
 u'f' a'p'it'ol'm' m'ozat' f'uff'it. et' ro
 i'one' g'oz'it'us' a' d'ebat.
 Vad' f'illa' q'at' p'iu' q'm'it' d'f'ina
 bat. p'iu' ap'ollinis' f'ic'm' d'el'pho
 f'ubl'at' i' q' f'p'm' m'it'it' q' p'let' q' a' b'a
 ut' p'm'af'ia' m'ant'it'et.
 J'et'p'it'us' p' a'f'p'oz' h'uf'it'ame' col
 les' qua' al'ba' t'ub'ebat' a' h'ca' f'eq'
 na' a' a' d'ea' a' u'it'ada' cent' p'oz'oz'is'
 d'ny' q' d'ca'.
 J'ng' q' d'ef'it' u'x' n'oz' a'no' 19
 in' p'alu' o' u'ca'f'ia' religioe' q' f'oz'it'
 f'ec' f'oz'ie' f'ol'ebat. o' i' co' m'oz'at' b'z' q'
 ab' i'oz' q' f'oz' o'it' f'ebat' t'rad'it'ale
 q' d' p'oz'oz'at' b'z'.
 J'f'it'it' i' r'ca'p'it'ia' u'it'oz'p'ic' qua'
 am' f'oz'it' f'it'ul'at' r'ed'uct' f'oz'
 ante' m'it'it' u'f'us' ai' p' o' f'oz'it'at' b'z'
 i' f'oz'ie' m'it'it' q' f'io' u'oz'at' b'z' q'
 o' h'ab'it' d'oz' a' h'om'it' d'oz'it'at'

152b. Leiden, Bibliotheek der Rijksuniversiteit, Voss. Lat. O. 71 (f. 6r)

mano B

III

tollatur fuit agnomine a regia appellatio p plero. **C**admo
 gmodu uero si ad consulatum ex macellaria pms in leant pu
 scenoris Equites fortuna puz due fortissime mas ante soluto
 eu fitece largu h e luau emliu paulu dedisti collegiu atq
 nase i ei simi i fuitur e ap annas culpa sua uires p. e. exha
 uisissimuluz qz qui pluu comitete noluerit occide pater illu
 i urtem moluim reduceret. **I** Qui q senatu gms ei agente
 q redone uolunt poms eduar eruditeq ut gmissie claud
 uirtu dicitum referet. **N**o pms ofular mltor. a. p.
 ne n pore qui consul an q eius. htelogoto unhor aliquato rev
 pu uarone iuretel Regem ei aristomai cepit. crussianeq stu
 gis puntes erant. ei i reu au uia triumphu more pupia lege
 de nam e naga puz illi nichil ad se pmetia aus rami um
 complexu salelli uideo petiam redre i pmas sedee exacer.
 Ita. ad. p. pte nom adumbraui falsi consulat caligina simi
 le i pias adue triumph aliena i urte ipse pegrinat e. **C**ay.
 no po carois meremta publicis uotis ex penta fuerit. qui
 nom suu tusculi ignobile roma nobilissimu redidit. **S**oma
 ta sunt ei ab eo litat latmar memantia ad uita disciplina
 militaro aucta maestas senat p. rogata familia i quia ma
 ximu dee postenor est e care. **H**edumms exreua uigam
 Scomtes no solu boluan ofensu uei q apollinys oraculo sa
 pientissim iurau phanarete mane obsteret q soprenis pie m
 armorano gort ad clarissimu glie umi exeret. ueq i mto.
 Nam cum exuissimoz uirez ingenia i disputatioe accuua
 garone n sumt q soli s q lime q ceure fidu laqzba mag q
 ce no argumtus expuare conaretar ten q mudi a bini con
 plecti auderet pma ab his mactis exant. abduenti qm sui
 in una centi cois huac q incesstu pectore repoi deo affertis
 serantat cogulsi ut p se ipm extinet mte magt optm. **A**
Quam magt eunpides. Aut q patrem demostenes
 hnt i rex qz sele ignom fuit. Altes aut matre olem. al
 teri patrem caltellos uenturisse oimuz pene decem litce

39
 Dano.
 l. e. paulu.
 apud canas
 Denati.
 an. perrene.
 reddidit. qz mltor. e. p.
 canebat hac lege neque ro
 aus possit e oful.
 assignat. au qz exreua
 erant e. l. qmim.
SYRINA.
 Baantez.
 aut e. qz aduato qm
 de qz udy erant. magt p. qz
 q. ofologia. p. mta. exreua. ut
 p. m. qz. qz.
 uolent. mltor.

Fortuna.
 Aristomai.
 Crussiane ad.
 Tusculi.
 Phanarete.
 dephono.
 Eunpides.

154a. Leipzig, Universitätsbibliothek, 1307 (f. 39r)

sez. del XIII sec.

114
 statuā solulo ex auro ponit cū ceterorū ad id tēp
 auratū collocasset. Eadē gō sūmo consensu ad
 amphiatū decorandū incubuit locū quo hūnat' est
 in formā cōditiones qz tēpli redigendo atqz inde
 oracula capi institūdo. Cui' arceus idi' honoras
 possidet qz pitie cortine qz athenie dodone qd' hēmo
 nis frōta dat. Verēnice qz nō uulgaris heros
 Cui' sōti ouz feminazū gūmco spectaculo interesse
 pmissū est cū ad olimpia filiū crelea certa
 men ingressū adduxiss; olimpice patre genita
 fūbz eandē palmā assecitio. Litera ei' angētibus /

De luxuria et libidine	De i'proba aut fca fclēta
De crudelitate	De moribz nō uulgaribus
De ira aut odio	De cupiditate uite
De auaricia	Qz exsita custodia uli sūt
De supbia et potētia	qz suspecti domestica fuerit
De p'fida	De similitudinē forme
De ui et seditōe	De hys qui in ifimo nati
De temeritate	mōdacio se clarissimosa
De errore	milye infēra conati
De ultione	sunt /

Blandū etiā malū luxuria quā accusare
 aliquatō facilius est q̄ uitare opera nō
 infērat' nō quidē ut nullū honorū reci
 piat' s; ut seipāz recognoscēs ad penitē
 tiam impelli possit. uingat' illi libido qm' exhibē
 uicorū p'ncipis oritur. Hecqz aut a reprehēsiōe
 aut ab emēdātioe separient' gēmiō mentis erro
 re conat'. G' cōg' orita pensilia balnea p'mus
 facē instituit q' impētia leuibz uicis cepta ad
 suspēse calide aque tm' nō equozā penetrant. Idē
 bz. ne gullā nephimi arbutio s'iceta h'at penilia

De felicitate. Capitulum primū

De his q̄ sapiēt dca aut fca dnr. ij.

De uafre dictis aut fca. Ca. 3.

De Stragematibz. De Repullis.

De Necessitate. Capitulum sextū

De Testamētis Resallis. Cap. 7.

De Testamētis raris. Cap. 8.

De his q̄ hnt hēdes q̄ opinio
nez omiuz. Incipit liber septim.

De felicitate. Cap. primū

Flubilis for
tune cōplā
ex retulim.
Constātis ppe
admōz pauca
nāzay possē.

quo pater eaz
aduerlas res cupido aio i fligere

secūdas parco tribuē. Eadez ubi
maligntas obliuisq̄ s̄ impauit
nō soluz pluzima ac maxima s̄
et ppetua bona coget.

Videam q̄ quot gradibz bñfia
oz. Quituz metelluz a pmo ori
ginis die ad ultimuz usq̄ fati
tp̄s nūq̄ cessante i dulqentia
ad sūmūz bñe uite cumulū per
duxerit. Vafq̄ cū i urbe terraz
pncipe uoluit. parētes ej nobi
lissimos dedit. Adicat ai claris
simas dotes. et corporis ulzes
ut suffice laboribz possēt. vixēz

Decim⁹.

mendacio muliebus temeritas
mediolani repressa est. Sigdem
cū se p̄bua q̄daz p̄nde ac si
hō credita esset incendio p̄sse
nichil ad se p̄nētibz bonis i se
reret. Neqz ei aut tractus ei aut
splendidi testes aut v̄tis augu
sti fauor deesset. p̄ i expuḡbilez
Cesaris cōstātiāz irrita nefarij
p̄positi abyt.

Auarathes
Idem Barbaruz quēdaz p̄
eximiaz silitudiez capadoe
Regnuz affectantez t̄q̄ Auath
es esset. quez amario Antonio
itemptuz luce clar̄ erat. q̄q̄
pene totius orientis ciuitatuz
et sentuz credula suffragati
one silituz caput dem̄ter imp
eio im̄nes iusto ip̄endere su
pplicio cogit. **V**alery ma
ximj d̄coz ac f̄coz memorabi
liz. **E**xpliat liber Non. **I**n
apit Decimus.

Decim⁹ atqz h̄i operis
liber seu studiosoz
iectia seu septozuz
degnitie seu alio quo v̄scā
Stati nostre p̄ditus est. Veruz
Iul̄ parus abbreviator valezj
post nouez libros explicitos
hūc decimuz s̄ i f̄at̄cripte com
pendio oplexus est. per quod

de nominibz p̄nominibz qz cogn
ominibz atqz agnominibz fuisse
eūdz analezio oposituz cōlectarj
licet. Verba q̄qz Iulij paradis
hee s̄. Liber decim⁹ de p̄nomin
ibus et similibus.

Alro simpliciā i
Italia noia fuisse
ait. Sentimatio
nisqz sue argum
entuz referz qz Ro
mulus et Remus et Faustulus
neqz p̄nom̄ ulluz neqz cognom̄
habuerūt. Qui ab eo dissentiunt
aut matres eozuz reaz Siliaz
uocataz. Iuz Siluiuz numito
rez. s̄qz ei Amuluz Siluiuz. Ac
supiores Albanoz Reges. Cape
tiz Siluiuz. Agrippaz Siluiuz. P
strozozozqz duces Metuz Suffeti
uz. et Tutores Cloeluz uocatos.
Ne cōtenti his ad sabinos tran
sgredunt̄. Tituz Tatuz. Numā
Pompiluz. Et patres ei pompuz
Pompiluz. Sicutiqz regionis e
numezāt postulanuz lauranum.
Volesuz Valestuz. Metuz cūtiuz.
Aluz sum̄ illeatuz. Et rufas
recitant lartez. Poellenaz. Ab eq
culis. Septimuz goduz. p̄muz
Regem eoz. Et fectozes Resuz.

Laudum malum Luxuria quam accusare aliquo factu
est q̄ vitare / operi nostro inferatur. Non quom ut ullum
honorem recipiat / si se ip̄m recognoscens ad penitentiam
impelli possit. Jungatur ei libito / qm̄ ex h̄ydem uiciorum
principijs oritur. Neq; aut a reprehensione aut emēdancōe
separentur gemino menas errore cōnexe.

Gaius Sgius Orata pensilia balnea primus facē
instituit. que impensa leuibz indicijs ad suspente
aque calite tantum / non equora penetravit. **I**dem uidelicet ne gulam Neptuni ar-
bitrio subiectam haberet / peculiaria sibi maria excoxit / extuarijs intercipiēdo fluctus /
piscium q; diuersos greges sepatis molibz indudento / ut nulla tam seua tempestas in-
terret / qua nō Orate mense / uarietate piscaculoz abundaret. Edificijs etiaz spaciosis et
excelsis deserta ad id tempus ora Lucrini lacus pressit. quo recentiore usu condilioz
fructetur. Vbi duz publice aque cupidius imergit / cū Considio publicano iudiciū nactus
est. in quo Lucius Cnissus illū cām agens / eruit amiaū suuz Considium dixit / q̄
putaret Oratam remotū alaci carituruz ostreis. nam ea si inde petere nō licisset /
in regulis reperiturum.

157a. London, British Library, Arundel 7 (f. 1r)

et ceteris egit. amavit eis sedes suas. et direxit pugna. et dymmatodes uero expensit
 aurores hanc reu bñuolentia ppopulatores edro idem. **M**aus lamulus lentulus dicitur
 rei cui amantissimi ams. liberalissimam amicitiam sensat decedens anulos suos pnde amp
 unico hñdi tradidit. quos nlla exere hñdes reliquebat. **S**ens illo moimto epñt oledia
 sn nro uros quas hñe erudit possider. a rezeime hñe supliciu egit. nre ipñ en fallacia
 et ignes culpe cogitantes nñ desoluit. nñ rezeze aliquo mrei ei cruciante. qñ audirebat
 euita ad mozes trñstey suay et supis dñs tuus ed et itezur decetmbles sumu. **M**re
 uo ipñli seratozy addis. expius gallus abieuncte eate simularissimū sibi. mozeus proreui
 sto iure amicitie z ulu bñigno rosetit. et ubis pñe magnū amozes fozetibz pzofoctid e.
 Onū eruz de mlñe qui assidebat ulgo edplexu et oculo dignū iudicant. Sup que amulos
 suos qñ ei tradidit. uidelicet nequid ex ea foziditae quā nro erat pñtū. amittet. quos op
 uir diligens et mozeus amos plenū otumelle ludibz locellus repositos. a pñtū amig
 eos diligētissimē hñdibz illi exerebz nñ reddidit. **S**ud hoc loco thoneti. aut ad itezp
 suu. **M**pli romany curi ogzēbz. hñmsiue fructibz qñmuo enriqñ. scissima uari familia
 nreus mozei pñs oclis. et pñsupremo meluru reddens scurrili lusu sigillanda sibi
 desumpse.

**Explicit liber vii. Incipit viii. Infirmitas rei quibz dñs
 absolutus & damnatus sit. cap. 7.**

None qñ ut equoze nro anepres iudicoyz moe colozē
 tur recordemū iudra laborēoz quibz decem aut absolu
 ti sūt aut damnati. **M** Arcus ozati iudice fozozoz
 erumie a nullo rege damnat. ad ipñ pzoiocto. absolutus
 est. quozz alñy atrocitas nocti monuit. alñy en flexit.
 qñ imaturū uingō amozes itezze magre qñ hñe pñtū ex
 imabat. hñy fozet pñmēde libezam frñz deatexa. nñay oñm
 guineo qñ hostili eruzoz glie hñnre poruit. Arcem rñe
 se pudiane erudēbz pñ. erisozbz plus uido placidus iudic
 ces pñtū. **O**m a publico libone dñmo plebz. qñ
 uū galli pzoioctoz uolēmentez increparet. qñ iustitiaz magnū manu tēpōstet hñe pñoz
 thupama tēmissi aerōsqñ dēuente. ad eno ulete senectuzē ozze sua quā tōzigtē reuilit
 subteritēbz reus pzoē uū mēbz uolūbz. puulos libezoz suos. et galli langūe sibi quiteru
 filius. steno comendare cepit. Fozqz sed mingētū orōne. qui oñy oñsensu pñtūoz eaz
 pene nllū hñe suffragiū hñt. a iusticia ego illū quēbz nro equozēz reuie. qñ qñ magre erū
 bz nequiezar absolutio respōctū pñtūoz dñm est. **C**onsentimēbz qñ dñque. **H** dñy
 gabini imāto hñe hñme. ardore suffragiū ipñ mēno accusatoze subiacet. abzupte spet eē
 uidebat. qñ accusatio pzoē suoz plene exolebat. et defenzibz pñdū iualida fide nreozē.
 et qui uidebat. nñ pñtū pñay hñy exerebat. Igtē uitor. et caroz. nñ oclōz obuābz.
 eū hñy oñm uñ pñne fozzime tēzuentū dispulsi sūt. **S**ali nāqz gabini sūdmū. oñtēnandū
 spulsi ad pzoē se mēny supplex pzoctant. inde aliqñ formā qñ uelle pzoctū. unde coctū
 hñt exeztans exupat. quē eruet uultū a se uictoz idolens repulsi. excauso e manu anulo
 hñmū uacē aliqñū pñtūoz et. qñ spoziculus fozet. ut letius ebuñ plebz. approbamentū em
 ris. **S**abinūz dimittē uidebat. ac ut dōctūmū daret. neqz scēdāz reu pzouentū id
 lenē abuz. neqz adūbz pzoē debilitāz opozē. **I**dy pzoio eē qñ pñtū. **H** pñoz
 claudi. nreio religioz mūoz. nñ pñtū iurū. si quidū illū uerūssimū mozes neglexit
 hñe pñtūoz elatēz amittē. infesto ipñ obiacet. eū effigere debent pñay nllō nro pñtū
 erudēbz. subito cohozi tēbz bñficio. nre hñt adammatoe. **D**icūbz eū quōz. alñy uelut

capite

duo qñ pñtū
cap. hñdēt
qñ obuābz. hñy nreio

al. hñtēz

157b. London, British Library, Arundel 7 (f. 60v)

Valerius Maximus.

De religione. uij de prodigijs
De neglecta religione. V. de sompnijs
De omnibus. V. de miraculis
Valerij maximi factorum et dorum
memorabilium Inapit liber pri
mus.

Meritis rom
e exterarumq;
gentium fac
ta siml' ac d
ca memora
tu digna q
ad alios lat' diffusa it. q' ut hic
inter cognoscit possint. ab illu
by electa auctorib' delige costitu.
et documenta sime uolentib' lon
ge igitiois labor ablit. nec m' cu
ta coplectendi cupid' icellit. q's
e omis cui gesta modico uolumi
nuz n'uo cophendunt. aut q's q
pos mentis comestice pegmine
q' ystone senex felia supior. sti
lo q' dita l' attention cura l' p'stati
on facundia tradituruz se speta
uent. **De g' hunc cepto penes**
quez hoiuz deoz q' ofensus man
ac terre regimem ee uoluit cer
tissima salus prie cesar uiuo. cui
celesti prouideta uirtutes deq'by
dicturus suz benignissime fouet.

una leuerisse uidicat. na se ipsa ora
tores aione optio maximo bn or
sist. si excellentissimi uates amue
aliq' pncipia traxerunt. mea par
uitas eo iustius ab fauores tuuz
decident. quo ceta diuitias op
pinice collis. tua p'stuz fia patno
auroq' liceri par uidet. quoz ex
mo fulgore mlt' cerimonijs no
stus icidit. claritatis accessit. ne
liquos e' dos accipimus. celares e
dim. et qd m' i'ituz actiu deoz
pate i' q'io est. de q'oe eius suma
tuz differat. **Ad uores stas solep**
nes q' cerimonias pontificuz sca
ligerenduz uoz auro ataq' augu
tuz abstratice azollant. p'dicte
ione nauuz libris portetoz d'pl
is' etru sca disciplina expucant
hucunt. **Prolo et i'ituz re**
by dimis opa dant. atz aliq' dom
danduz e' p'ntoz. atz expocant
uoto. atz soluendo gratulatioe.
atq' i' q'end' estis l' fortib' p'ito
atq' solepm n'uz p' agere. sacficio
q' et ostentoruz ac milguz demit
tationes procurat. **De religione. C. i.**

Tantuz aut studuz antiq's n
soluz suade. q' et amplian
religiosis fuit. ut florentissia tu
apulentissia citate x. pncipuz filij

MUSEUM
BRITANNICUM

159a. London, British Library, Burney 212 (f. 1r)

inscripta sunt Summaria Valerij maximi edita per Excellentissimi doctorum doctorem dñm Johannem Andree.

Primus liber.
Sta religio negligit omnia sic a prodigia somniando miracula.

Secundus
Tene statuit antiquitas q militado triumphet censor a magistris.

Tertius
Cum bone indolis puer sit fortis a patiens clarescat licet sit natus humiliter equivo degenerat morem vestis a cultus excedens sui fiduciam sumens pro constantia.

Quartus.
Die hominem moderatum quem videt inimico conuinctum abstinete qui ginet pauperem uerecundus amoris gurgulis a uere amicitie libere ualem.

Quintus.
Est humanitas uel clementia mihi grata nec ingrata pietas erga patriam a parentes quos uidi qnz uites in liberos qnz seueros qnz moderatos a ipso morte fortiter sustententes.

Sextus.
Est insignis pudicitia cum libere dea a facta seueritati a grauiter deis a factis iuste miscentur sz fidel pta cum fide uxoris a seueros mutat mores a fortunam.

Septimus.
Quintus metellus filix distinguat sapienter aut uaspe dicta uel fra a stratagematis repulsam necessitate

concedat dicitur q qui testamenta re frindit uel rescidenda ratificat cont opiniones hoium hres habeat.

Octauus.
Hic qnz infames rei absoluuntur ex causa qnz condemnant in primatis iudicis quibz mulieres cas agit ubi quibus a testibus qnz noxi iudicant a per studiū a modestiaz ocio supposito hctm non solum uis eloquentie i pira ciatione a apto corporis motu consistens sed magnus artium effectus a que arte fieri no possut. Artus aute hie optimis autoz a disputator e senes glie cupidus cui magnifici contigerunt.

Nonus.
Iniqueta luxuriosa libido crudelitatem nam a diuinu generans facit hoiem auarū superbū perfidū in sedicio sum temerariū. excaute ulciscitatem. morti non ulgari subiectum cupidum uite exquisite custodie a similitudine forme se mendose natalibus excedite tem.

Incipit Liber primus. de religione. Capitulum finium.

Miores urbem regentes qua dupliu motiuo libris portor torum repulsis cultus diuini foram receperunt a tuscos quiqz etiam suoz sacrificioz cas subdit.

Misit etiam Senatus decem filios principum romanor in Tusciam pro uca pienda disciplina sacra.

Pro dea revere colenda sacerdote grecam receperunt a ad locum unde illam receperant xv. uiros miserunt pro ea placanda.

159b. London, British Library, Burney 212 (f. 129r)

Summaria di Giovanni d' Andrea

antiquus / Serpens quoque a Tito Livio, curiose puer, ac facide rlate fiat me
 to. Je cy au i africa apud Sagradas flumen tantae magnitudis angu fuisse
 ut amily regli exeretis usqz annis prohiberet. // Multis q militibz igenti
 ore ^{clumne} corpns, qstibz uolumibz caude elis, cu telex iactu pformi neqret
 ad ultimus balistaz torans undiqz pennis, silicaz crebris et ponderosis ner
 beribus procubuisse. // oibus et cohortibus et legioibz ipsa cartagine uisqz
 terribilioribz. // Atqz etiā exire suo gurganz imbuitis, corporis quacento
 pestero ^{fore} afluu uicina regione pollua, romana inde sumouisse castra. le
 lue corus, centis et biginti peduz Turbz missuz. **LIBER I VALERII**

EXPLICIT INCIPIT II. De institutis moribus. c. p. m. m. m.
 Ines et preptens nature regni seruuus. Inualo thly a
 nre urbis ac ceteraz genus pscis ac memorabilibz i thaus
 Opus e eni cognosca huiscemod uite qua sub opamo pnat
 te feliaz agimus. Que nam fuerit elemta. ut coze quoz
 estrenus aliqd pntibz moribus prostr. **A** pud antiquos non soluz publi
 ce s; etiaz puate nichil agebant. nisi auspicio puz sumpto. quo et more
 nispna enaz nunc auspices interponant. qui quus auspicia ptere deli
 erint. ipz in noie uectis ofuendibz uelicia usurpant. **E**mine cu
 uis sedentes cubantibz cantabant. Que ofuuetudo ex holuz quictu ad
 diuina penetrant. Nam iouis epulo ipz i lectuluz uino et mineria in
 fellas ad cenaz i uibantur. quod genus seueritatis ena nra diligentius
 i Capitolio qua i sing domibz ofuat. bz qz magis ad rez ptinet deaz qua in
 ulter disciplina ofueneri. **Q** de uno ofente matrono fuerant corona
 pudicitie honorabantur. Eximabant eiz eiz papie matrone sinera fide
 i corruptus e auz. qui post deposite iugitans cubile i publicaz egredi nesci
 rer. Multoz matrimonoz experientia qz legame cuidaz i tempantie si
 gnus e credentes. **R** Epuduz inter uxores et uiruz a odita urbe
 usqz ad ceterimus et quaquagesimus auz nulluz in recessis. pms autem
 Spuri curbuli uxores sterilitatis ai dimisit. Auz qzqz tolerabili rone in
 otis uidebatur reprehensie in non curuz. quia nec cupiditates quoz li
 boz iugali fidei pponi debuisse arbitrabantur. // S; quo matronale
 decus uerecandie munito tur esset i uis uocant matronaz corpns eius
 attinge non pmiserit. ut i uolam manus aliene tactu sole relinqretur.
V In usus olim romans feminis ignotus fuit. ne. s; i aliqd dedecus pro
 laberentur. Quia proximi a libero pte i tempantie gradus ad i gessas ue
 neres e ofuauit. **C** Etey ut non trahis eaz et horida pudicitia.

Tito Livio
 CAPLA. 22 Libri
 De institutis moribus. c. i
 De disciplina militari. c. ii
 De iure triumphandi. c. iii
 De censoria notis. c. iiii
 De maiestate. c. v.

Spurius Curbulius

4
 in...
 quod...
 quia...
 quod...
 quia...
 quod...
 quia...

162. London, British Library, Harley 2779 (f. 13r)

Infirmitas in quibus dicitur
solus in p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o

Con tenuolo uotro et seguito q parole che
potruamo ase dietro grade amore. Ap[ro]p[ri]o
Gallo Allu familiarissimo dal p[ro]p[ri]o del
la erade. Et hu slo di molti che duntano
li stanno co lultamo abraicare. l[ig]stio Ju
diao degno sop questo li uiede li suoi Anelli
Segno che nulla p[ro]debbe di quella bidua
li quale auere no douea. Liquali Anelli
l'huomo dilige Anelli no ma ysthar
ne piem dinguua Costo r[is]posto nel
la basca alli p[ro]p[ri]i h[er]di di colui diligen
tissimamto. Segnati elli sanz h[er]deta
g[ra]zio rendeo che i questo luogo piu
dissonesto o che piu acerbo ilstratore
del p[ro]p[ri]o romano v[er]sato gia della corte
luomo il quale douea i g[ra]tete auere
dissecto de fructi della uita p[ro] mote
Sia premuti li ochi Et rendeo il fia
to neclutamo sp[irit]o. Distolse dase
le santissime Ragione de lamstade
suggellandole co ystherue.

- 14 De senectute.
- 15 De cupiditate glie
- 16. Que auq[ue] mag[is]ta g[ra]t[is] et
- 17. In famer q[ui] de cur[is] absolut[is]
- 18. In dapnati p[er]

Cio che co piu p[ro]p[ri]o
et repato animo li d[ic]te
grano li dubbiosi moue
meti delle sentetie. Vico.

Diamo Coloro liquali gra
uati p[er] inuidia p[er] alchune Ragione. O
fuoro g[ra]p[er]nati. O fuoro astuati. O
co oratio Era g[ra]p[er]nato da Tullio. Re di
p[ro]p[ri]a oralesio che auca u[er]sato la sero
re p[er] sentetia p[ro]uata al p[ro]p[ri]o fu libato. La
ceberga della morte moste luno d[ic]ostato
cio e el re la causa p[ro]p[ri]o. In l[ig]tuo cio e
el p[ro]p[ri]o po che stimaua d[ic]ello amore tro
ppo p[ro]p[ri]o dellaneigene. Era p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o an
ci rigidante che auca el m[er]ito. Adunque
l[ig]t[is]tra del fratello libata dal forte p[ro]p[ri]o
m[er]ito poteo attrare tanta grana del san
gue parentesco. quato de quello delumi
co. Hora si concedo Al popolo Romano
agro guardiano di castitade. posca si
p[ro]p[ri]o oltre il p[ro]p[ri]o uole giudice.
Con cio fosse cosa che ueruno halla.
fosse r[is]presso forte m[er]ito de l[ig]t[is]tra trib
uno del p[ro]p[ri]o i parlamento. Chelli p[ro]p[ri]o
dita la fede grande opagna dellustia
ne auca tagliati in yspagna. Et orano
cato h[er]o d[ic]tissima neclutamo s[er]u[er]e
sobst[er]to Con la sua d[ic]e[re] in lo parlam
to alla electione della legge tribunita.
Elli col p[ro]p[ri]o gra p[ro]p[ri]o nulla r[is]p[er]ando.
Cominno ad armodare p[ro]p[ri]o p[ro]p[ri]o
li suoi p[ro]p[ri]o fanulli. il figuolo lo co
quito alu p[ro]p[ri]o di Gallo. Et p[ro]p[ri]o questo
f[er]o nuticato il parlamento Colui che p[ro]p[ri]o
sentimto di tutte douea p[ro]p[ri]o. Ap[er]a ebbe
nuuno chella d[ic]te ad into de t[er]stia. Ad[ic]t
que misericordia no d[ic]t[ur]a copst[er]t[ur]a q[ui]lla

- 19. In famer rei q[ui] de cur[is] absolut[is] a dapnati p[er]
- 20. De p[ro]p[ri]o iudicij i signib[us]
- 21. Que mulier ap[er] mag[is]ta
- 22. p[ro]p[ri]o ul' aly[is] cas[us] ege[re]nt
- 23. De questionib[us]
- 24. De testib[us]
- 25. De h[er]is q[ui] aly[is] iudicij uer[er]at
- 26. p[ro]p[ri]o comiserunt
- 27. De studio et industria.
- 28. De otio.
- 29. Quata e uis et o[mn]i[n]e
- 30. Quatu[or] nometu[rum] sit i p[ro]p[ri]o
- 31. m[er]itatu[rum] uirtutu[rum] et motu
- 32. corporis.
- 33. Quaz mag[is]ta eff[er]at p[ro]p[ri]o
- 34. Quoda nulla al[ic]te eff[er]a posse
- 35. Suet[ur] q[ui] aly[is] op[er]at[ur] auctore[rum]
- 36. dissimulato[rum]

164. Lucca, Biblioteca Statale (olim Biblioteca Governativa), 337 (f. 4r)

164

1395

De Tiberio Graccho

Laudabile duodecim fecerit religioſum imperium
 ut obsequium laudabilior qualiter et xx. consule
 re darentia. A Tiberio enim Graccho ad Colle
 gium augurum litoris et provincia missis quibus
 significabat se cum liberos ad sacra veli primities
 capere. adduxisse uerso tabernaculum captum
 comitibus consulatibus et ipse fecisset. et ab
 auguribus ad senatum relato. iussu suo. C. Fig
 uuius et gallia. Scribo Nasicus et Corneius R. Doria
 uiderunt. et se consulatu abdicauerunt.

Libel: Pluuiare dicitur
melioris fere
vini fuisse

Comitibus erat
liber

Consul: In iudicio
et legibus qui
ipso cunctis
appellanti

De P. C. M. Cornelio et reliquis

Consimili ratione P. C. M. Cornutus religioſus
 gus. C. Claudius propitius extra parum curiose ad
 mota dicitur in mortali ueris temporibus bellis
 diuersis Flamminio abire uisum sunt. coactiq.

Extra in illis uisum
necesse dicitur
ut saltem
venerit

propitius: quia nati
genitio sacrificauerunt

De Sulpitio

Sacerdotibus: pueris
non clari uisum
dicitur et dicitur
de iudicio
de iudicio
de iudicio
de iudicio
de iudicio

A Sulpitio inter sacrificandum et capite ab ipse pro
 lapsus eidem sacerdote in abstrusis ob nichilum: torcas
 audens Fabio Maximo dicitur. C. Flamminio
 asulitium autem deponendi ea precepit.

postulato sacerdote
et signum dicitur ab ipse
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur

De P. Licinio

A dicitur bis quod Postumio Licinio pontifici
 maximo ungeri uisum est quod quadam nocte post
 adiectionem unguentis uisum fuisse digna uisa est.

Amantibus: uisum
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur

utrum uisum: et dicitur
uisum et dicitur

De Virgine Emilia

Maxime uero uirginis Emilie disceptata ex merito
 et tuta ab omni uisitatione uisum numi profuit.
 Que aduenit cum carbasiis que optimis bobat

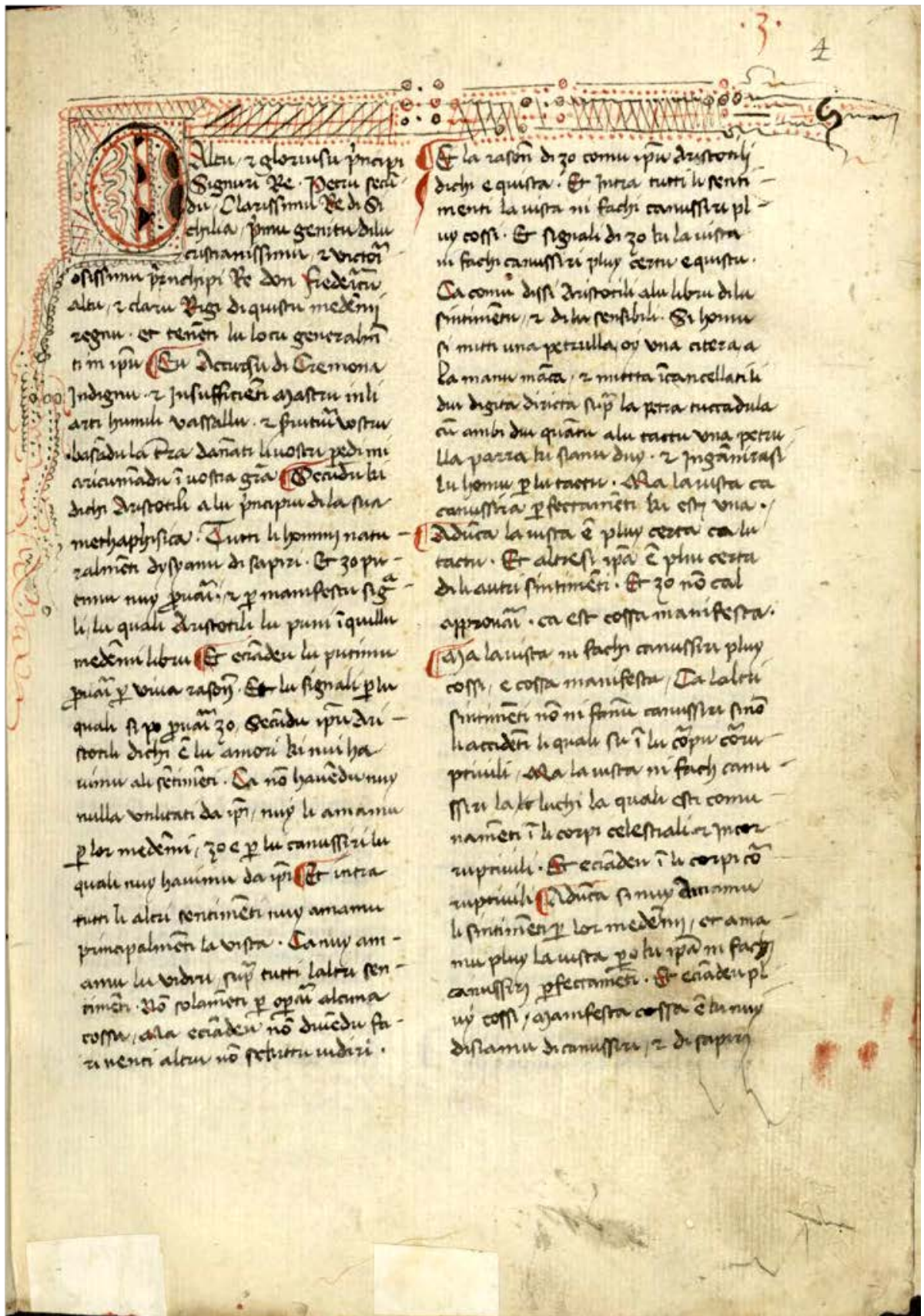
Disceptata: uisitatione
negatibus
Tuta uisitatione
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur
et dicitur et dicitur

Carbasia uisum uisitatione et dicitur
proprie Carbasia uisum et dicitur
et dicitur et dicitur

166. Lucca, Biblioteca Statale (olim Biblioteca Governativa), 1395 (f. 1r)

caput suum pro salute rei
 publice deuouit ac protin-
 nus cocitato equo in medi-
 um hostium agmen prele-
 salutez sibi morte petens
 recuperat facta q; q; eti stra-
 ge plurimis telis obrutus
 sup corruit ex cuius uul-
 neribus & sanguine isperata
 uictoria emerfit. Vnicus
 talis imperi specimen esset
 nisi animo suo ridetem
 filium genuisset. Is naq;
 i quarto colalatu pris ex-
 plus secutus deuotione fili
 atq; strenua pugna cole-
 taneo exitu labantes pditas
 q; nostre urbis uices corre-
 xit. Ita dignosci arduum
 est romana ciuitas utilius
 huius duces an amiserit qn
 uita eorum ne uinceret
 obstitit mors fecit ut ui-
 ceret. Non est extrinitus
 pro re publica fbt & Scipio
 affricanus had mirabili uir-
 tute ne res publica exti-
 gueretur prouidit. Sigde
 cum afflicta canienis clade
 uerbs nostra nihil aliud
 q; preda uictoris esse hani-
 balis uideretur. ibq; re-
 liquis pstrati exercitus de-
 ferende italie auctore. 9.

di la salute fiteu p̄ncipi a lo gissim r̄imij
 di la natiã humana. Ma cu Valeriu Cor-
 nnu complu lu t̄er̄er̄imur annu. Et
 Int̄ca lu p̄mu grolari so r̄ lu p̄p̄tu foru
 p̄loj anni r̄ abbatu p̄ Int̄roḡ f̄oz̄ di p̄o-
 pu. No celanin ali bellissim m̄st̄er̄ di la
 R̄ publica. aza enã deu ala diligen̄ cultura
 di li roy capi comu optimu exemplu r̄ di opti-
 mu citatinu r̄ di optimu patru di familia
 lu sp̄acu di la uita di lu quali equalau ḡ-
 tellu lu quali dapoy di li roy grolari quaru
 anni eff̄du m̄tru uechu fu f̄tu sumu pon-
 tifici r̄ f̄ch̄ lu officiu di li c̄zynomy p̄
 anni. p̄p̄ij. no i rec̄uã lu uechu ad b̄ita
 dubit̄a. Ma i f̄oi li p̄f̄er̄ij cu la manu re-
 man. Ma Quin̄ fabiu maximu eff̄du
 augur̄u. lo ij. anni p̄b̄st̄imij lu p̄ut̄at̄u
 r̄ happ̄lu eff̄du ja i Poduã crati. li quali
 amb̄du tempi si seruanu ass̄ellari r̄ om̄ lu
 ḡc̄am̄ oph̄am̄ modu p̄f̄er̄ di uiuã. Et
 lu p̄ch̄ro eu di azãu Perpetu lu quali
 supra uiss̄ a tutti quelli li quali ip̄u hauiã
 quocun̄ ad eff̄u Senatiu. Et di. C. p̄narij
 li quali ip̄u hauiã ellecti eff̄du c̄p̄ij ḡpa-
 gnu di lura p̄h̄lyppu. Ma lassau p̄y la sua
 m̄õr̄ si no. vij. Si m̄l̄uzia la uita di d̄p̄u
 di ḡãdi p̄p̄t̄ona p̄ ca ip̄u uiss̄ or̄bar̄ di lu
 act̄u om̄ ḡãdi temp̄u di ip̄u no hauiã u-
 ctu f̄õr̄im̄m̄ eff̄du aggr̄auat̄u di quip̄u
 casu. iij. figloli masculi. r̄ v. figloli fem̄ij
 r̄ multi aduocatom. Et ala p̄f̄im̄ si ip̄u
 no hauiã rec̄uã la R̄ publica. Incoã plu
 lu ip̄u eff̄du ja sp̄acu di uiuã ip̄u si f̄ch̄
 portat̄ ala cur̄a r̄ ona lot̄esa p̄ tali li ip̄u
 de f̄id̄iss̄ quella l̄ayda lu la l̄ayda p̄act̄u no

si fact̄iss̄ ad Pirru. Circa nullu h̄on
 lu quali d̄ra lu quip̄u fu c̄er̄ lu quali
 f̄oz̄z̄au la patria a uidiu claram̄
 quella cost̄u honesta la quali ip̄a da si
 no p̄una uidiu. Et̄den lu sp̄acu di
 la uita fem̄ile no p̄ar̄i m̄ãr̄ logu
 i multi fem̄ij di li quali rec̄uã m̄di
 alom̄ breuim̄ ass̄ay mi bast̄ua.
 Ca r̄ iuua di lect̄uã ch̄up̄u. lo p̄p̄o.
 vij. anni. r̄ Ter̄tia di Quor̄u. lo
 r̄ ij. anni. Et Claudia figla di d̄ulu
 p̄duci lu happ̄. xv. figloli ch̄up̄u. C.
 r̄ xv. anni. Et aduigro a quip̄u d̄ij
 figi la l̄oga uita di lu quali fu utiliss̄a
 alu populu di Roma. lu Aḡn̄ij di Sic-
 lia. Circa p̄um̄ al. xv. annij.

Ad incipienda in libro de virtutibus max.

In alio et gloriose in
cipi **Secundum** De petru
Secundum clarissimum
De vi signa pmo tui
tu di lu crisham floru
et vicinissimum in
cipi **De** ton frederici

alio et claru signi di quissu metem
Regnu et tenent solacu gñalmeti. Au.
Eu accursu di Cremona in signu. Insuf
ficienci. Ostru in li arti. humali in ali
et finitio uostri. basantou la fia da
nanti li uostri pe di. maricamandu
in uostri gratia. **Secundum** dicitur a
ristoteli alu pncipiu di li sua metafisica.
Tunc li homini naturalmeti diuianu
di sapiri. Et cho putimu nuy priuari
et pmanifestu signali in quali aristo
teli lu pum in quillu metem libru.
Et etateu in putimu priari p vna ra
sua. Et li signali plu qual se p priuari
cho **Secundum** istu aristoteli dicitur est lu
amur q nuy amamu ali sentimeti. Ca
no auendu nuy nulla uelicitati di istu.
nuy li amamu p lur metem. zo e p
lu canussiu in quali nuy amimu di istu.
Et intra meti lateri sentimeti nuy ama
mu pncipalmeti la uista. Ca nuy amamu
lu uidiu. Sup tunc lateri sentimeti no
sulameti p opari alcuna cosa ma etia
ora no tenendu fan uicenti alia si no
statiu uidiu. Et la rasiu di cho comu
istu aristoteli dicitur e quista. Ca in tra
tueti li sentimeti la uista in facti canus
sui plu certu et meliu. et etateu in fa
cti canussiu plu costi. Et signal di cho q
la uista in facti canussiu plu certu e qstu.
Ca comu dicit aristoteli alu libru di lu sen
timeti et di lu sensibili. Si homu se mita
vna petruilla oy vna cicera alamanu ma
ca et meti in emcellati li dny digita di

ritta sup la petra tucauola cu ambi
dny. quatu alu tactu vna petruilla
paria q hyanu dny. et ingananti lo
mu p lu tactu ma la uista canussiu p
fectameti la est vna. Atonce la uista
est plu certa ca lu tactu. Et alitesti ista
est plu certa di lateri sentimeti. cho si
cal apruati ca est cosa manifesta. ora
q la uista nuy facti canussiu plu costi
e cosa manifesta. Ca lateri sentimeti no
ni finu canussiu si no li accenti li q
su in li corpi curruuili. ma la uista
nuy facti canussiu la luc la quali est
cometi in li corpi celestali et in curru
uili et etateu in li corpi curruuili. a
tonca se nuy amamu li sentimeti plur
metem. et amamu plu la uista. zo ca
ista in facti canussiu plu pfecta meti. et
etateu plu costi. manifesta cosa est q
nuy diuianu di canussiu et di sapiri na
turalmeti. Et cho putimu nuy etateu
priuari p vna rasiu. Ca cosa certa est
q ogni cosa diuia naturalmeti la pfectioni
di lu se est. Et lu sapiri est pfectioni di
lu intellectu. Ca lu intellectu p sua natu
ra est iputeta a sapiri. et est comu vna
tauila rasi ala quali no est menti pntu.
Secundum dicitur aristoteli alu tertiu libru di
la anima. Atonce comu lu actu est pfectu
in te la puteta et comu la pitura est pfectu
in di la tauila cussi lu sapiri est pfectu
in di lu intellectu. et etateu di lu homu lu
quali est homu plu intellectu diuia di sa
piri. Et q la natura di lu intellectu est comu
ni ad ogni homu. zo se secuta q tunc li ho
mini diuianu naturalmeti di sapiri. ora
ia sia cho q lu delectatiu di sapiri no meti
su in ogni homu equalmeti no ptantu co
siderandu li stati et li conditiu di lu homi
plu conuen di sapiri ad vn homu ca ad
unaltru. Ca **secundum** dicitur **vegetu** alu
libru di la caualaria. Nullu homu est

da lu patri 7 latina da lu maritu. et
vnu nobili citellu saturninu. o co
uita no da essiri facta da cūfali ni
da tribum ma da essiri vman.
// **osa** la libidini di Catilina fu sin
gularimēn scelerata ca issu curru
tu di pachsū amuri di aurelia ore
stilla vitendu issu q̄ issa no lu uulla
p maritu po q̄ catilina aua vnu fi
lyu vnicu 7 q̄ ia putia vlar cō simi
na. p tal q̄ lu matrimoniu no rima
nissi catilina lu intusficau 7 assun
tandulu infāmau orestilla di ma
ritali amuri. 7 ala sua nuuella mu
lyeri dunau la orbitati sua i locu di
vnu spusaliziū. Et da po ala p̄firi.
essendu issu cūtal citadinu cōmu il
su era statu patri. patu la pena di la
felunia caua fatta in aucturi lu fi
lyu 7 ecāteu di la trayciumi di la pa
tria. // **osa** la luxuria di capua suml
tu vnti ala uolū: citati. Ca issa abza
zandu hāribal cu li soy telectu lu
quali no era statu vichutu p armi.
issa lu dēdi alu rumanu lu lu vin
cissu issa p̄nucau lu vigilāntissimu
tonca 7 lu m̄stū agtu esserita di li
africanu. p largi vidandi. p habū
dancia di vnu 7 p oturi di vn
guena. 7 p vlar cō simim. 7 hialu
plu lassiu 7 inclinatū a sōnu 7 a
telectu. 7 in tēdu cumēzau ad es
siri ritta e s̄fhabazata la ferza di li
africanu. quādu lu rendi di allu 7
di seplasia lū cumēzari di placū.
// **Atonca** que cosa est piu layda di
quisti vicij. 7 q̄ cosa est q̄ mayur
dalmayu faza. p li quali la virtuti
se s̄fhabazau. 7 li vittori se debili
tānu e la gloria ecāteu standu adū
mētata se cōuerri in infamia. 7 li
fozū di lu corpu insemblamenti

di lu animu. su scōfiri. tegurfa q̄ tu
no po sapiu. qual dūu essiri riputa
tu p̄vu oy essiri vichutu da quistū
vicij. miseru 7 implicari la citati di
li volsi. in grauuu 7 vngugnusi p̄
silenciū issa era nla 7 era ben orze
nata di cūstumi 7 di ligi. 7 era capu
di tutta tuscāna. o adion. da li soy pa
lazi. Ordandu q̄ quillu no era filiu
di dyon anāti issu era so filiu oza da
po q̄ la equitati di cesar redoussu li
guuernalgi di lu rumanu impiu da
la violēcia di dylla auendu la seg
nura lu m̄stū iustu p̄ncipi issu lu fia
mittiri in p̄fuma. // Issu me tēmi ef
fendu segnuri fu rep̄ressa a oltanu
la pacha di vna simina in semelyati
menzugna. Ca cōzo sia cosa q̄ vna fi
mina. qui appi nomu p̄orubna. adi
mādash certi beni qui no p̄manu
adi s̄la dicendu q̄ salāmēti era statu
erōntu di issa q̄ issa era stata arsa i
vna casa. ja sia zo q̄ issa auissi multi
testimoniū p̄ si 7 gran fauuri di ho
m̄ni. no p̄ tantu p̄ la m̄ viciabili cō
stancia di cesar issa sendi andau e
uacuata di lu so felunissu p̄positu.
// Issu me tēmi cesar fia aucturi v
barbaru q̄ adūmā dāua lu regnu di
capadocia. dicendu q̄ issu era arathes
lu zigi. po q̄ li semelyana multu.
di lu quali arathes cōstua claramēti.
q̄ oarchu antoan lu aua auasū
ja sia zo q̄ q̄llu barbaru era auctatu
7 fauuriu da tutti li citati e li genti
di leuāti.

**A q̄ schumpi lu libru di valeriu
maximu. Ab gias. Am.**

INCOMINCIA ILLIB DI VALERIO MAXIMO
DE FACTI ET DETTI DE GNI DI MEMORIA.

FACTI ET DETTI LI QUALI
SONO DE GNI DI MEMORIA DELLA
CITTA DI ROMA ET DELLE SEVENE GENTI LIQUALI FACTI
ET DETTI APO ALTRI AUCTORI PIU LARGAMENTE HANNO
DISTESI ORDINI DELEGGERE IQUALI FURONO SODDI DA
LI ECCELLENTI AUCTORI. A CIO CHE BREUEMENTE COGNO
SCERE LI POSSANO. ET ACCIO CHE LA FANTASIA DELLUNGO

ricercare li cessi da coloro che uoranno essere ammaestrati. ne in me
il desiderio dabbracciare tuete le cose. Or chi sarebbe quel sauo
huomo che comprendesse facti di tueto il seculo. in tueto numero
di uolumi. Or chi sarebbe quel sauo huomo il quale sperasse di tra
contare lordine delle Romane hystorie. Et delle forestiere. co piu
attenta cura. Et co migliore facundia. Lo quale ordine fu coposto
confelice stile dalli antichi. Adunq; Cesare salute certissima della
Romana patria te inuoco a questo mio principio. Apo il quale Cesare
di consentimento dell iddij. Et dell huomini uoluto essere il reggime
to del mare. Et della terra. Per la cui celestrial prouidentia le uirtu
delle quali tractare debbo benignissimamente. Et altate sono. Et aspra
mente li uirtu puniti. Percio che se li uirtu auctori p gratia conce
duta dal grande. Et optimo goue bene cominciarono. Se li poeti
excellentissimi da alcuna deitate tirassono iloro principij. tutato
la mia ballezza piu gustamete. o Cesare. altuo fauore ricorre
in quanto dagli huomini ognualtra deita per opinione. e creduta
a la deita tua colla presente fede appare pari alla stella del tuo padre.
Et del tuo auolo co chiara allegrezza co gli altri iddij tueti ricuati ab
biamo quelli della casa di Cesare. demo. Et pero che nel mio animo. e
di cominciare della religione degli iddij. della conditione de quali soma
ramete dispagnamo. DELLA RELIGIONE. CAPITULO TERMO.

INOSTRI. MAGGIORI. VOLLONO. CHE. SI. DISPONESSERO. PO
chelli furono tolti uia ilibri dell iudij. miracoli. li ordinati. Et
iolemni sacrificij. per la sentia de pontifici di bene opare. le cose. p

Della pietade uerso li fratelli. capitulo. **QUINTO.**
Della pietade uerso la patria. capitulo. **SESTO.**
Dellamore et benignita de padri uerso figliuoli. capitulo. **SEPTIMO.**
Della roghezza de padri cōtra figliuoli. capitulo. **OTTAVO.**
Della temperanza de padri uerso li sospetti figliuoli. cap. **NONO.**
De padri che conforto animo lo fecero & passaro la morte de figliuoli. **X.**
Capitulo. **DECIMO.**

DELLA HUMANITA O PIETATE. CAPITULO. TRIMO. I.

TALI COMPAGNI DARCOMONCI. FIV. C.
VENEVOLI. DELLA LIBERALITATE. CHE
humanitate & pietade. Pero chelle desiderano
una maledetima generatione di laude. Delle quali
la prima nellino pia. La seconda nello occupamēto
La terza nella dubbiosa fortuna si concede. et cō
cioliosa chetu non sappie quale tu lodi maggiormente. anchora
la loda di quella parte antecorre. alequali lo nome e acquistaro de
ladeitate maledetima. **A. A. DINANZI** a tuete le cose io mōte
roe humanissime & pietosissime opere del senato. Loquale uenua
gli ambasciadori di cartagine antecomperare loro prigioni nella
nostra cittade. incontamente senza alcuna pecunia riccuuta
rendero a costoro pno uero. ij. vij. xliij. giouani pieni di cose
io. arbitro che gli ambasciadori si marauigliarono de li grande
hoste de nimici fue lasciata che dispregiata fue tanta moneta.
& che ad eante ingiurie di quelli dafrica fue pdonato. & credo
che intra se dicessero. o larghezza della gente romana. da aqua
gliare alla benignitate delli iddij. o nostra ambasceria felice so
pra li nostri desiderij. pero che il beneficio che mai dato non
auremmo riccuuto abbiamo. **NON E** piccolo indizio della
humanita del senato che si face ilquale fue richissimo Re di
numidia. morto nella guardia tiburio giudice il senato chexha
da fare honore della sepultura dellauere del comune. accio che
a dono dellauita aggiugnessero honore della sepultura.
SIMILE PIETATE ufoe il senato in persa Re. pero che in alba
doue era a confini pcagione di guardia morendo. il senato ui

pro dicto immutis et lumbina gena, ab omni se feritatis
emue redemit.

Roma igitur et optima reru natura pietatis est in
gratiaque nullo vocis ministerio, nullo usu licet
indigent. propriis acta aut viribus caritatem parentium
liberorum pectoribus infundit. Quod ergo doctrina
proficiat, ut politiora scilicet non naturam sunt ingenia
quoniam quidem solida virtus nascitur magis quam fingitur.
Quis enim plaustris vagos et silvarum latebris corpora sua te-
gentes in modum ferarum lamatu pecudum viventes
sic claudio respondeat docuit. Illi nimirum que etiam
ceci filius loquendi usu defectus, ad protegendam patri
incolumitates ministerio vocis iustitiam. Captis enim
a Cyro sacerdotibus cum unus e numero presertim ignarus viri in
cedon eius gacato impetu ferret velut oblitus, quod
sibi fortuna nascentem denegasset. He cessionem regem
occideret proclamando pene iam inipissis iugulo mucrone
venocavit. Ita qui ad id tempus mutus sibi iuxerat
saluti parentis vocalis factus est.

Adem caritas stellarico bello ^{priuer nelson} pugnans iuuenes
cui pluton erat cognomen, tanto ad corporisque
robore armavit, ut cum obsessis viris sine claustris
presideret, et romanus impator patrem eius captivum
in aspectu eius ostentatum de strictis militum gladiis
circumdedit occisurus se mimitans, nisi eruptioni
sue iter prebisset. Solus e numeris eorum senes rapuit.
duplici pietate memorandus, quod et patri fuator

ηροδοτος

αλιοκομενος δει του τηρεος, ηιε γαρ τισ
περοτων αλλο γνασο κροισον ωσ αποκληρων
κροισο η νιν ορειων επιορτα υπο τισ παρεξοκο
οδηφοροσ, παρκελεκεε. γδε η διε φερε πικρητη
αποθαμενη. οδ παισ ουτοσ δ αφωροσ. ωσ
δε επιορτα του περοκν. υπο δεξο τε κ χαρις
εραχε φωνην. ηπε δε ωνδρα πε μη κτημε κροισον.
ουτοσ μετα δ τουτο πρωτοσ εφθεγετατο.

magistra

melior

ωνδρα πε μη κτημε κροισον
ο αυθαρτε ουτοσ εση
κροισοσ.

Ariarathes esset. quem a Marco Antonio interceptum
lucio clivus erat: q̄q; totius orientis pene civitatem et
gentium credula suffragatione fultum caput clementer
imperio imminens ulto impendi supplicio coegit:

Oleo et gloriose virginis Marie genetricis eius gratias semp̄
Amen.

Explicit valerij Maximi factorum et dictorum memo-
rabiliū vrbis Rome exterarumq; gentiū liber Ho-
nus et vltimus feliciter. Anno dñi nri ihu xpi.
Millesimo Quadringentesimo Quadragesimo nono. Indi-
cione eia decima die decimo m̄s lunij scriptus. Splete in
cra de Fontanella diocesis cremonensis p me Vivianū
de Carminatis. S. M. Iohanni de Borgamo prop̄ manu
mei.

Lavue aut vir iste clarissimus valerius Maximus
ep̄rb; duu Augusti. quo Imperante natus est
xpius ex Maria virgine. Et eodem Augusto
dicavit hos libros.

Flouerunt etiam eo t̄p̄e viri Illustres.

Titus Livius patavinus summus historicus.

Sextus pythagoricus.

Athenodorus tarſen. stouicus phy.

Valemi maximi libri primis ad Tiberium Cesarem.

Ribus Rome exteraq; gentiū facta simul ac
dicitur memoratu digna que apud alios latine
diffusa sunt q̄ ut breuiter cognoscā possint ab
illustrib; electi auctoib; deligere ostentū. ut do
cumenta sumere uolentib; longe inquisitionis labor absit. Nec
mibi octa cōplectendi cupido incesit. Quis enī omis cui gesta
modico uoluminū nūcō complerent; aut q̄s ^{apud} compos ^{apud} mentis
domestice peregrinēq; hystorie serie felici superioriq; stillo condita
ul' attentiore cura ul' p̄stantiore facundia tradiditū se spectauerit.

Te igitur hunc cepto ^{apud} penes quō hōiū deozq; consensus maris
ac terre regimē eē uoluit certissima salus patrie. Cesar inuoco.
Cuius celesti p̄ntentia uirtutes de quib; dicturus sum benignis
sine fouent; uicia seuerissime uindictant;. Nam si p̄sca oratores
a Ioue optimo maximoq; bene ^{uincit} orsi sunt si excellentissim uates
a Nūmie aliquo p̄ncipia traxerant mea paruitas eo iustus ad
fauore tui decurrerit quo cetera diuinitas opinione colligitur.
tua p̄nti fide paterno auctoq; licet par uideat. quoz eximio fulgē
multū ceremonijs n̄is iclute claritatis accessit. Reliquos cū deos
accepimus. Cesares dedimus. Et quomā inuicū a cultu deoz p̄tē
i aīo ē de conditione eius sūmatim disseram. **De cultu deoz.**

Quios scitas / solennesq; ceremonias p̄ntificū scientia
bene gerendaz rez auctoritate augurū obseruatiōe. Apoliq;
p̄uocatione uatum libris portentoz repulsis etrusca disciplina ex
plicari uoluerūt. **P**risco etiā instituto rebi diuinitas opa datū
cū aliq; cōmendandū ē p̄tione cū exposcendū uoto. cū solnedū
guitulatione. cū ingrendū ul' extis ul' fortib; unptio. cū solemnū
ritu pagendū sacrificio. quo etiā ostentoz ac fulgurū denūciatiōes
penant.

De Cerere placanda

Tanti aut studū antiquis nō solū seruante s; etiā ampli
ficante religionis fuit ut florentissima tū et opulentissima
ciuitate decem p̄ncipuz filij senatusconsulto singlis etruzie pplis

Publii Valerii Maximi Factorum ac Dictorum memorabilium ad Tiberium Cæsarem Liber Primus

Ribus Romæ ceterarumque gentium facta simul ac dicta memoratu digna, que apud alios latinis diffusis sunt, quæ ut breuiter cognosci possint: ab illis libris electa autoribus de legere constatur: ut documenta sumere uolentibus

longæ inquisitionis labor absit, nec mihi cuncta complectendi cupiditas incescit. Quis enim omnis eui gesta, modico uoluminum numero comprehendit? Aut quis compos mentis, domesticæ peregrinæque ystrug seriem felici superorum stilo conditam, uel attentiore cura uel prestantiori faciendis tractatum se sperauerit? Te igitur huic cepto peris quem hominum doctorumque consensus maris ac terre regimen esse certissima salus præcæsar innocenti, cuius celesti prouidentia uirtutes, de quibus dicturus sum, benignissime fouentur, uita felicissime uincuntur. Nam si præcæsar oratores a uice optimo maximo bene orisset, si excellentissimi uates in uimine aliquo principia traxerunt: mea paruitas eo iustius ad fauorem tuum decurreret: quo cetera diuinitas opinione colligitur: tua præsentis fide paterno auctoreque fidei par esse uidetur. Quorum eximio fulgore multum ceremoniarum nostrarum inclitæ claritas accessit. deos enim aliquos accepimus: cæsares dedimus. Et quoniam inuicem aculm deorum petere inarumo est: de concludione eius summatim disseram.

De Religione

Capitulum Primum

Religiones status solennioresque ceremoniarum pontificum scientia bene gerendam rerum auctoritate, augurum obseruatiōe.

Magnus summo in fine laudis uenit de religione: modo, deinde ceteris rebus, et diligenti cura facta. Quod si enim in eis scientia non sit, non potest esse religio. Quod si non sit religio, non potest esse religio. Quod si non sit religio, non potest esse religio.

Secundum in fine...
Ista uoluntas...
Nec autem...
Hæc autem...

Cum...
Secundum...

heri...

174. Milano, Biblioteca Ambrosiana, B. 158. Sup. (f. 5r)

ipudente uelis adsumuz audate gradū fert, impio augusti.
 remo publice tremis affixus est. **E**gyptus est z qui se di-
 cet esse. q. stozij filiū! quez ut agnosceret usor ei nulla ui-
 spelli potuit. **Q**uid. t. rebellus calcha: q̄ asseuerat
 se elodū tulit: z quidem dum de bonis ei gredut i cētūū-
 zale offm adeo fauorabil' descedit, ut uix iustis z equis
 sūis gñatio ppli nulluz reliqueret locū. In illa tñ questi-
 one inz calupnie petitoruz, neqz uolētie plebis, iudican-
 tiū zelugio cessit. **M**ulto fortius ille, qui cornelio
 silla ze publica potēte, i domū, qn. assidionis irrupit
 filiūqz eius patris penatibz expulit, uociferādo nō illuz
 sz se assidione pcreatū. **V**ez postq̄ assillana uolētia
 cesariana equitas duxit gubnacla romā impj ifurore
 pziāpe obtinere zē publicā i publica custodia spm posu-
 it. **E**odem p̄side ze publice i sili mdatio muliebruz
 temeritas mediolani zepsū est, sigdez, cū se p̄ubzia q̄-
 daz p̄m ac falso credita essz icendio pisse, nichil ad se p-
 tnebz bonū mseret, neqz ei aut t̄actus ei, aut splēdi-
 di testes, aut cohortis augusti fauor deessz, p̄ i expugna-
 biles cesaris gñatiā irrita nefarij propōiti abijt. **I**s^{aug}
 bazbaz ob eximiaz similitudinē capadoce regnū affe-
 ctantes ac tāq̄ anathes essz. q̄ a. m. Antonio in tem-
 ptū lure clazius erat, q̄q̄ pene totl' oriētis ciuitatū
 z gentiuz credula suffragatione fultū. capt' demt' im-
 pio iminēt, iusto impende supplicio coegit.

Amatol

Explicit nonus z Atimus liber Valerij Maximi scriptus
 p̄ me Leonardū sticon. z completus, Anno dñi Mcccviij.
 indict. xv. die primo Marcij.

AEO 1003.100. 00117.

Baxel

Incipit prolegus valety azaxami in
libros factorum memorabilium ac docti

Debis vome
ceteramq;
genam facta
siml ac dicit
memoratu:
digna quca
pud alios la
cus distula
sunt qm ut

vunt cognoscia possint ab illustrib; elca
auctorib; delige constim ut docmca su
me uolentib; longe inquisicōis labor ab
sit. Nec in amata complectendi cupido i
cessit. Quis ei omis eui gestu modico
uoluntati nio comprehendit. aut qe
compos mentis domelice pegrinēq; h;
storie senom fcha simpiori thlo condita
ul' artenaore anta ul' prestanaon facam
dia nadimmi se spauit. Leigit huicce
propetores que hoim doctiq; consensu
mans ac terete rognie cōuoluit. certissi
ma salus parte clar' inno; au' celesti
pudencia. i nites de quib; dicitur sum te
ingulime fouent. inca senissime un
dicant. Nam si pusa oratores ab tone
optimo maximo bñ orsi sunt. si excel
lentissim uates a numine aliquo pn
cipia uaxerunt. mea puitas eo iustus
ad hmo: e' nisi decarent. quo cetera di
tas opione colligitur. ma pñta fide pac
no autiq; sicut par uidentur. Quom
ocimto fulgore mra cermomnis nra
melire alacritatis. iocellit. Reliquos e
num deos accepim celares cedim. Et q
mā nraū antea doctiq; pte m. no ē de cō
diaone eius simmā distetam.

- I**ncipit rubricae libri primi. .i.
- D**e religione. .ii.
- D**e neglecta religione. .iii.
- D**e omnibus. .iiii.
- D**e prodigiis. .v.
- D**e sompniis. .vi.
- D**e mutatis. .vii.

Incipit h' primus. De religione . . .

Mores stat. tas sollempnesq;
cerimomas pontifici scia
bene gerendani terū aucto
ritate. auguri obfua cō
apollims pōcaione r uatam libas
portentoni depullis curica disciplina
expliat. noluerunt. pisco r mstrus
rebus dimo opem datur. ai aliqd cōmē
dandi ē. pccacione scū expōcandi r
cofium soluendi. gratulaa gnefam i
qurendū. ul' cetero ul' scū r b; impitico.
ca sollempni ritu pagendum. sacra
o quo r ostentoni ac fulguram dem
ca aones pūamē. Tancū aut' studu
um antiquis nō solū fruande sciam
plificande religiois fuit. ut florentis
sima tum r opulentissima ciuitate de
cem pnapū filu senatus consulto si
gulis ermine pñtis papiende sacrou;
discipline gta raderent. Ceteriq; q
more greco ueretan mstru erat. sac
dote anclia cum id oppidū non dū. ei
tans accepit nōmē calatana pterit
ul' aliū dicant calliphra. ne deo uetu
lis ritibus pccū deess. antistes. Cui
cū in urbe pulcherrimū temp' hōit. Et
cho nūtu monū sibilans libris ut ne
tustissima ceterem placarent hōmā qm
sacra eius mde ota credebant. xv. uir
ad cam ppiandam mstrunt. Item ma
tu dam sepe nio impies mū comotes
uictorani suscepta nota pessimūte p
feci soluerunt. **De eadem.**

Merellus uo pōtē maxmū postum
um consule eundēq; flammē mar
calemio bellum gerendū a fugam pe
teatē ne a la cō dīcedēt multū dīcta
tribon egredi passio non ē religio mq;
simū impmū cessit. quo tūto se postum
maris certamini cōmilitur nō uideba
tur cermomnis maris delaris. **De ead.**
Laudabile duodecim fasci relig
osum obsequium laudabilior m
a. xx. m cōsimili re obediencia. A tybe

Handwritten marginal notes in a smaller script, likely a commentary or gloss on the main text. The notes are written in a cursive hand and include references to other works or authors.

Additional handwritten marginal notes, continuing the commentary or providing further context for the text.

179a. Milano, Biblioteca Ambrosiana, F. 138. Sup. (f. 2r)

180a. Milano, Biblioteca Ambrosiana, H. 25. Inf. (f. 1r)

180b. Milano, Biblioteca Ambrosiana, H. 25. Inf. (f. 12r)